

להפוך לצרפתי או למות

:: אוליבייה רוי
תרגום ועיבוד: עופר סיטבון

המבוגרים התרחקו מההפגנות והם למעשה הקורבנות הראשונים של המהומות (הרי מכוניותיהם הן אלו שנשרפו). המבוגרים הם הראשונים שרוצים בהשבת הסדר והשירותים החברתיים על כנם.

הקפוצ'ונים, המוזיקה והסלנג מזכירים את וושינגטון או לוס אנג'לס (אין זה מקרה שבדיבוב לצרפתית של הסרטים ההוליבודיים, הדמויות האפריקאיות-אמריקאיות מדבחות בדרך-כלל במבטא שנשמע בפרברי פאריס).

המהומות בפאריס ובערים אחרות בצרפת הובילו לפרשנויות רבות, רובן ככולן לא רלוונטיות. רבים טענו כי האלימות נובעת ממניעים דתיים, וכי היא תוצאה בלתי-נמנעת של הגירה לא סלקטיבית ממדינות מוסלמיות. אחרים טענו כי המתפרעים פועלים מתוך נקמה על כך שמורשתם התרבותית נשללת מהם, או על כך שנמנע מהם ליטול חלק הוגן בחברה הצרפתית. האמת היא שאין שום דבר מוסלמי במיוחד, ואף לא צרפתי במיוחד, באלימות הזו. כדי להבין את משמעות המהומות ואת מניעי המתפרעים, חשוב לשים לב לשתי עובדות בולטות: ראשית, מדובר בהתקוממות של נערים צעירים, בגילאי 12-25. כך למשל מחצית מהנערים שנעצרו היו בני פחות מ-18. המבוגרים התרחקו מההפגנות והם למעשה הקורבנות הראשונים של המהומות (הרי מכוניותיהם הן אלו שנשרפו). הם גם הראשונים שרוצים בהשבת הסדר והשירותים

מאמר זה הינו עיבוד למאמר שהתפרסם בינוי יורק טיימס' ב-9.11.2005, בעיצומן של המהומות בצרפת. דומה שגל המהומות שנראה לרבים כתחילתה של מהפכה שכה, ומקבלי ההחלטות בצרפת ומחוצה לה עברו לנושאים הבאים. מאמרו של רוי חושף מבני עומק שחשוב לטפל בהם עכשיו, בצרפת ומחוצה לה.

קצה הקרחון

הכותרת של עיתון הארץ בתאריך 27 בדצמבר 2005 היתה מפתיעה משהו - "מחקה: ישראלים קשישים במצב כלכלי טוב חיים יותר מקשישים הסובלים ממצוקה כלכלית". האם החליט הפעם הארץ כי כלב שנושך אדם הוא אכן חדשות, או שחכמי הארץ הופתעו שלכסף יש השפעה על אורך ואיכות החיים?

הם האמינו במודל הצרפתי
(אינטגרציה אינדבידואלית
באמצעות האזרחות).
וחשו מרומים בשל הדרתם
החברתית והכלכלית. לכן,
הם הורסים את מה שנתפס
בעיניהם כמכשירים לקידום
חברתי שכשלו: בתי-ספר,
משרדי שיחתי החוזה,
אולמות ספורט.

אוליבייה רוי הוא
פרופסור בבית
הספר ללימודים
גבוהים במדעי
החברה (EHESS)
שפרסם את הספר
"Globalized Islam"

שהזינה את האלימות בהארלם בשנות ה-60'.
ואולם הצעירים הצרפתים אינם נאבקים כדי
לקבל הכרה כקבוצת מיעוט, אתנית או דתית;
הם רוצים להתקבל כאזרחים מלאים. הם האמינו
במודל הצרפתי (אינטגרציה אינדבידואלית
באמצעות האזרחות), וחשו מרומים בשל הדרתם
החברתית והכלכלית. לכן הם הורסים את מה
שנתפס בעיניהם כמכשירים לקידום חברתי
שכשלו: בתי-ספר, משרדי שירותי הרווחה,
אולמות ספורט. המאבק במשטרה הוא עבור
רבים מהם מעין משחק וסוג של טקס מעבר.
בניגוד לקריאותיהם של ליברלים רבים, מתן
דגש רב יותר על מדיניות רב-תרבותית איננו
התשובה: אוכלוסיה צעירה וזועמת זו היא
בעיקרה אינדבידואליסטית ומנותקת תרבותית.
אין במהומות אלו התייחסות לפלסטין או
לעיראק, והפונדמנטליסטים נעדרים מהן באופן
מופגן, על אף שהפרברים הם אתר גיוס לאנשי
הג'יהאד. קיצונים מוסלמים אינם חולקים את
האג'נדה של הצעירים (מסמים ועד מסיבות
מועדונים), והללו דוחים כל סוג של הנהגה.
אז מה נותר לעשות? הפוליטיקאים הציגו
הצעות צפויות: עוצר, דיבורים שטחיים אודות
כבוד, הבטחות מעורפלות על סיוע כלכלי.
ואולם, עם כניסתה של צרפת לתקופת הבחירות
לנשיאות, אין מקום לצפות לחשיבה לטווח
ארוך. בסופו של דבר, מדובר בבעיות שקיימות
בכל חברה שבה מתנגשים חוסר שוויון והבדלים
תרבותיים עם אידיאלים נשגבים. האמריקאים,
מצידם, אינם צריכים לשמוח לאידה של צרפת
– המאבק לשילובו החברתי של תת-מעמד כועס
משותף לכל העולם המערבי.

החברתיים על כנם. אבל גם המבוגרים מתרעמים
כנגד מה שהם רואים כאלימות הלא נחוצה של
המשטרה כלפי המתפרעים, כנגד הופעתם של
אנשי הממשל שפיזרו הבטחות שתישכחנה
במהירות וכנגד הדמוניזציה שעשו אמצעי
התקשורת לקהילותיהם.

שנית, המהומות מתוחמות מבחינה גיאוגרפית
וחברתית. הן התרחשו בכמאה שכונות עוני
המכונות בצרפת 'הפרברים'. הרבה לפני
פרוץ המהומות שרתה תחושה חזקה של זהות
טריטוריאלית בקרב הצעירים בשכונות אלו,
שנטו להתקבץ בחבורות. החבורות היו מעורבות
לעיתים קרובות בעבריינות קלה. חבורות
הצעירים נרתעו, באופן טיפוסי, מלצאת מחוץ
לטריטוריה שלהם, והרחיקו מעליהם בקפידה
זרים, בין אם הם בני חבורות יריבות, קציני
משטרה, כבאים או עיתונאים. בעת המהומות,
הציתו חבורות אלה בראש ובראשונה את
שכונותיהן, ונראה כי היה להן עניין מועט
להרחיב את המהומות לאיזורים יוקרתיים יותר.
מכאן שאף שמהומות אלה אירעו באיזורים
המאוכלסים בעיקר במהגרים מוסלמים, אין
להם כמעט קשר לזעמה של הקהילה המוסלמית
שכן, אוכלוסיה מוסלמית עצומה מתגוררת מחוץ
לשכונות אלו; רבים מהם אנשים שעזבו את
"הפרברים" ברגע שיכלו לעשות כן – והם אינם
מזדהים כלל עם הפורעים. אפילו בתוך איזורי
האלימות, יש קדימות לזהות המקומית (במובן
של תחושת שייכות לשכונה מסוימת) על פני
המוצא האתני והדתי.

מרבית הפורעים הם מהגרים בני הדור השני,
בעלי אזרחות צרפתית, אשר רואים את עצמם
כחלק מתת-תרבות עירונית-מערבית-
מודרנית, יותר מאשר כבעלי מורשת ערבית
או אפריקאית. הקפוצ'ונים, המוזיקה והסלנג
מזכירים את וושינגטון או לוס-אנג'לס (אין
זה מקרה שבדיכוב לצרפתית של הסרטים
ההוליוודיים, הדמויות האפריקאיות-
אמריקאיות מדברות בדרך-כלל במבטא שנשמע
בפרברי פאריס).

שלא במפתיע, מאמצי הממשלה למצוא
"מנהיגי קהילה" כמעט ולא צלחו. באזורים
אלו אין מנהיגים מן הטעם הפשוט שאין שם
קהילה. השליטה ההורית המסורתית נעלמה
ומשפחות מוסלמיות רבות הן חד-הוריות.
המבוגרים, האימאמים והעובדים הסוציאליים
איבדו שליטה לטובת הצעירים שייצרו, בדרך
כלל, כללים חברתיים מקומיים, המבוססים על
גבריות אגרסיבית, שליטה ברחובות והגנת
הטריטוריה. יש בכך הד לכדלנות השחורה